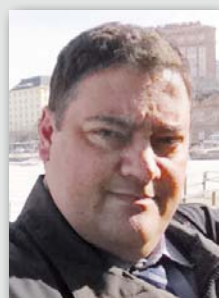

Amortyzatory regulowane (cz.XII)

Przyczyny i skutki kawitacji (I)

CARLOS PANZIERI
EMMETEC

WŚRÓD SPECJALISTÓW OD AMORTYZATORÓW DYSKUSJE NA TEMAT ZJAWISKA KAWITACJI TOCZĄ SIĘ TYLKO NA MARGINESIE INNYCH ZAGADNIĘĆ. NAWET W OPRACOWANIACH TEORETYCZNYCH TRUDNO ZNALEŹĆ STOSOWNĄ BIBLIOGRAFIĘ

Wydział Inżynierii Uniwersytetu w Perugii specjalizuje się w badaniach nad działaniem zawieszek pojazdów oraz nad ich komponentami i od lat dostarcza ważnych

badania dotyczących amortyzatorów. Tam też powstała ostatnio praca dyplomowa zatytułowana „Badanie numeryczne i eksperymentalne amortyzatora hydrau-

licznego w stanie kawitacji”. Jej autorką jest Giulia Morettini, a recenzentami byli prof. inż. Francesco Castellani oraz inż. Nicola Bartolini. Badania przeprowadzono we współpracy z firmami Emmetec i Orpav z Varese. Na podstawie tego opracowania przygotowano niniejszy artykuł.

Pojęcia wprowadzające

Napięcie powierzchniowe to zjawisko fizyczne kohezji występujące na powierzchni styku danej cieczy i jakiegokolwiek innej substancji. Sprawia ono, że powierzchnia ta zachowuje się jak sprężysta błona. W przyrodzie najbardziej znanym dowodem jego istnienia jest zachowanie owadów zwanych nartnikami, które potrafią ślizgać się po powierzchni wody, jak na lodowisku.

Prężność par jest terminem określającym ciśnienie, przy którym występuje równowaga pomiędzy parowaniem i skraplaniem jakiejś substancji. Jej część pozostająca w stanie lotnym napiera na

skroploną ciecz, ograniczając jej możliwość parowania.

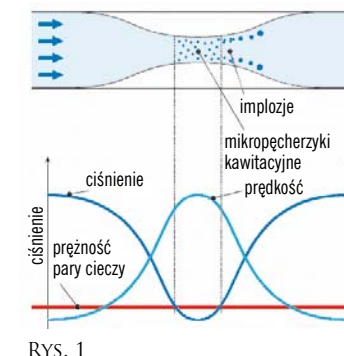
Wrzenie cieczy ma miejsce wówczas, gdy cała jej masa dąży do przejścia ze stanu ciekłego w gazowy, co jest możliwe przy zrównaniu się prężności pary z ciśnieniem atmosferycznym działającym na ciekłą część substancji.

Temperatura wrzenia zależy zatem od rodzaju cieczy i od działającego na nią ciśnienia. Temperatura wrzenia wody destylowanej przy ciśnieniu 1 bara wynosi 100°C. Jeżeli jednak zamkniemy hermetycznie pojemnik z wodą, by zwiększyć panujące w nim ciśnienie, woda zacznie wrzeć w temperaturach powyżej 100°C. Zjawisko to wykorzystywane jest m.in. w tzw. szybkowarach, umożliwiającym szybsze gotowanie w wodzie o podwyższonych temperaturach. Oczywiście, prawdziwa jest także odwrotna sytuacja, czyli zmniejszenie ciśnienia poniżej 1 bara i wrzenie wody w temperaturach niższych od 100°C.

Pojęcie kawitacji

Kawitacja jest zjawiskiem polegającym na tworzeniu się wewnątrz cieczy pęcherzyków pary, które następnie ulegają implozji (rys. 1). Tak się dzieje, gdy w cieczy (tu w oleju amortyzatorowym) następują punktowe spadki ciśnienia, powodujące na granicy prężności pary lokalne zmiany stanu skupienia z ciekłego na gazowy. Tworzące się wówczas pęcherzyki, zwane kawernami, wypełnione są parą.

Dynamika tego procesu podobna jest do wrzenia, z tą jednak podstawową różnicą, iż prężność pary wzrasta w tym wypadku nie z powodu zwiększania się temperatury, lecz w wyniku gwałtownego spadku ciśnienia. Pęcherzyk kawitacyjny utrzymuje się więc do czasu wyjścia ze strefy niskiego ciśnienia, a po powrocie do strefy z wysokim ciśnieniem prężność

RYS. 1

RYS. 2

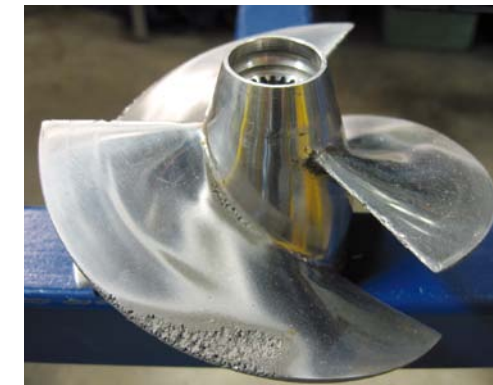
pary nie jest wystarczająca do zrównoważenia ciśnienia hydrostatycznego i pęcherzyk kawitacyjny natychmiast imploduje (rys. 2).

To stadium zjawiska jest szkodliwe dla pracy amortyzatora i może prowadzić do jego uszkodzeń, ponieważ implozja pęcherzyków, zwłaszcza w pobliżu elementów mechanicznych, powoduje wibracje, uderzenia, szum a nawet odrywanie się materiału. Najbardziej znanym tego przykładem jest korozja śrub napędowych w łożyskach oraz metalowych wirników pomp (rys. 3).

Stadia kawitacji

Wyróżnia się trzy etapy procesu kawitacji:

1. kawitacja początkowa, w której pęcherzyki są niewielkie i stanowią ograniczoną część objętości cieczy;
2. kawitacja rozwinięta, podczas której pęcherzyki mają większe wymiary i nie wykazują tendencji do zanikania, a ich obecność (np. w amortyzatorze) zdradza charakterystyczny szum;
3. kawitacja w pełni rozwinięta oznacza, iż ciecz robocza jest całkowicie zemu-

RYS. 3

gowana, co w przypadku wszelkich urządzeń hydraulicznych może powodować bardzo poważne uszkodzenia ich elementów mechanicznych, gdyż kawitacja jest przyczyną tarcia i turbulencji w cieczy roboczej.

Kawitacja w amortyzatorach

Przy niespodziewanych i znacznych zmianach ciśnienia we wnętrzu amortyzatora powstanie kawitacji jest wysoce prawdopodobne.

W przypadku amortyzatora hydraulicznego zjawisko to powodowane jest tarciami (opór elastomerów, zginanie lub skręcanie elementów w ruchu itp.), ściśliwością cieczy, zwiększoną temperaturą roboczą i skokami ciśnienia w obwodzie hydraulicznym.

Amortyzator ma tendencję do kawitacji, gdy:

- ▶ ciśnienie w jego komorze spada poniżej prężności pary gazów powstających w wyniku parowania cieczy;
- ▶ znaczne prędkości tłoka generują strefy podciśnienia powodowane siłą inercyjną przettaczanej cieczy.

W trakcie takich zjawisk molekuly gazów obecnych w oleju oddalają się od siebie, by następnie ponownie się zbliżyć w sposób niekontrolowany, co wytwarza stre-